

Verslag **Netwerkavond NEW: Groenlo als voorbeeld**

21 april 2022. Collegezaal Schip van Blauw.

Themavond van het Netwerk Erfgoed Wageningen voor de achterban van het Netwerk.

Welkom

Dré van Marrewijk heet namens het Netwerk Erfgoed Wageningen iedereen welkom. Na de bijzonder geslaagde bijeenkomst in februari over de financieringsmogelijkheden van de Vestingvisie met 's-Hertogenbosch als inspirerend voorbeeld is dit een tweede thema-avond in 2022. Deze keer met vestingstad Groenlo als voorbeeld voor Wageningen.

Wethouder Bart Porskamp van Oost Gelre is helaas verhinderd. Het is in deze tijd voor raadsleden en collegeleden erg druk ivm de coalitie-onderhandelingen. Ook in Wageningen. Dit keer zijn er daardoor helaas geen raadsleden uit Wageningen aanwezig.

Projectleider cultuurhistorie Peter Ballast van de gemeente Oost Gelre is er wel. Hij zal ons de geheimen van de vestingstad Groenlo en het enthousiaste erfgoedbeleid onthullen. Een deel van de vesting is hersteld en door de organisatie van evenementen trekt Groenlo inmiddels behoorlijk wat bezoekers. In Groenlo heeft het benutten van de historie bijgedragen aan een nieuwe positionering van de stad in de regio.

In het tweede deel van de avond willen we het netwerkkarakter van NEW - nu het eindelijk weer kan - nieuw lezen inblazen. Samenwerkingspartners binnen het Netwerk kunnen hun successen en voornemens presenteren.

Peter Ballast, projectleider en procesregisseur cultuurhistorie, archeologie en monumenten: Groenlo als voorbeeld

Peter werkt 20 jaar in Groenlo, dat inmiddels gefuseerd is met Lichtenvoorde tot Oost Gelre. Het heeft 30.000 inwoners. Groenlo heette vroeger Grol. Het is bekend van de slag om Grol in 1627. Het is sinds de Tachtigjarige Oorlog een vestingstad. De stad heeft sinds 1277 stadrechten, dus over 5 jaar 750 jaar.

Groenlo is in 1595, 1597 en 1606 belegerd door de Spanjaarden. Die wonnen. Zij bouwden de wallenstructuur in 1618. Groenlo was een onneembare vesting. In 1627 zijn de Spanjaarden uiteindelijk toch verdreven door Frederik Hendrik. Groenlo was - en is nog steeds - overwegend katholiek, dus ze zaten er niet echt op de Staatsen te wachten.

In de loop der eeuwen zijn verschillende wallen en ravelijnen verdwenen of vervallen. Vooral nadat Bommen Berend, bisschop van Münster, in het rampjaar 1672 de stad belegerde en de wallen slechtte. Maar die worden nu weer gedeeltelijk hersteld. Net als in Wageningen is het middeleeuwse stratenpatroon wel grotendeels behouden gebleven.

Nieuwe uitdagingen na vertrek Grolsch

In Groenlo stond lange tijd de bierfabriek van Grolsch: Grol is de naamgever van de bierbrouwerij. De nieuwe directie besloot begin deze eeuw naar Enschede te vertrekken. Ook een andere grote werkgever vertrok in 2010. Groenlo moest zich beraden op zijn toekomst.

In de droge zomer van 2003 kwamen in het buitengebied de contouren van wallen en ravelijnen in het zicht. Dat stimuleerde de gemeente om de stad Groenlo nieuw elan te geven als vestingsstad. Er werd een bijeenkomst gehouden met 30 ambtenaren, waarin alle kwaliteiten van Groenlo als kans werden bijeengebracht. Dat was niet alleen herstel van de vesting, maar ook carnaval, de Markelo-express en re-enacting van de slag bij Grol met Spaanse troepen in 1627, dat sindsdien ieder jaar in oktober wordt nagespeeld met vele internationale deelnemers en gasten. Maar ook burgers en ondernemers werden betrokken en bevroegd.

Het leverde een Vestingstadbeleid 2006 – 2012 op, nadien vervolgt in het programma Stad Groenlo 2012-2017, met een top 10 aan wensen en vier pijlers voor de toekomst:

1. Centrumvoorziening en bereikbaarheid
2. Leefbaarheid en werkgelegenheid
3. Openbare ruimte en beeldkwaliteit
4. Vrijtijdseconomie en cultuur

De vestingvisie, die beoogt de deels vervallen en deels verdwenen vestingwerken te herstellen, is daarvan een afgeleide. Op zich levert herstel van de vestingwerken geen geld op, maar wel veel kwaliteit. En daar komen mensen op af, daar willen ze graag wonen en verblijven. En er komt steeds meer een groene zone om de binnenstad, die ook nuttig is in de bestrijding van hittestress en de klimaatadaptatie.

Financiering

De gemeenteraad doneerde eenmalig 8 miljoen. De gemeente heeft een subsidieconsulent die 1 miljoen extra bij de provincie Gelderland wist weg te halen uit de pot Steengoed Benutten. Op zulke buitenkansjes moet je wel goed letten, door als eerst om 7 uur 's ochtends de aanvraag persoonlijk in Arnhem in te dienen. Ook werken ze met adviesbureau Hezelburcht, dat veel subsidiegevers en fondsen kent en subsidieaanvragen begeleidt. Ook Interreg (EU) heeft miljoenen in de pot, maar de druk om dat geld ook uit te geven levert niet altijd het gewenste resultaat op (maar wel veel geld).

De gemeente is lid van het netwerk van Europese vestingsteden Efforts. Opggericht in Nederland. Het heeft zeker potentie, maar levert geen geld op, hooguit indirect. Het is goed voor je netwerk en voor de koppeling van projecten van vestingsteden aan elkaar. Zo worden alle steden langs de 572 km Spaanse belegeringen aan elkaar gekoppeld. De Belg Rafaël Deroo is secretaris-generaal van Efforts en tevens EU-liaison in Brussel.

Stadsherstel

De gemeente heeft veel nadruk gelegd op de uitvoering van projecten. Daarvoor zijn uitvoeringsteams ingesteld. Met ondernemers uit de binnenstad is een bijeenkomst gehouden, waarbij zij de kwaliteiten en mooie delen van de stad benoemden. Hierna ontstonden initiatieven om meer plekken aantrekkelijk te maken. Ze gingen niet akkoord met het voorstel om de Markt autovrij te maken en te parkeren buiten de vestingwallen. Maar de grote meerderheid van de inwoners en de raad wilde dat wel. Er zijn logische rijroutes ontworpen en er zijn duidelijk blauwe zones, waar je 1 of 2 uur kunt parkeren. Sommige winkels van grote ketens gaan weg uit de binnenstad, maar de familiebedrijven blijven en dat levert meer kwaliteit in winkelen en beleven op. De gemeente gaf bedrijven die zich uit de periferie vestigden in de winkelstraten extra verhuissubsidie. De markt is verfraaid door de oude waterpomp terug te brengen; als je pompt komt er gewoon kraanwater uit.

De aanpak van de stad vindt plaats in participatie met de stad. Motto: mensen maken de stad. Er is een expertgroep met ondernemers, zoals o.a. die voor grond-, weg- en waterbouw. Die geven goede tips om werk met werk te maken. Ook is er een burgergroep van 8 personen die meedenkt.

Delen van de vestingwal worden bij stadherontwikkeling teruggebracht, ook al kan dat niet altijd voor 100% zoals het ooit was. Historische authenticiteit is van belang, maar ook enig pragmatisme. De gracht rondom de binnenstad wordt aangelegd met een strakke ('harde') binnenkant en een glooiende ('zachte') buitenkant. In overleg met het Waterschap worden beschoeiingen niet aangelegd of zelfs weggehaald en komen er ecologische oevers voor terug. De hengelsportvereniging, die hier karpers uitzette, kreeg een plek buiten de gracht met een visvijver op een voormalig sportterrein. De gracht is nu een ecologische parel.

Bij de sloop van gebouwen, zoals een 70 jaar oud zorgcentrum, wordt opgelet welke kansen dit meebrengt voor herstel van weer een deel van de vesting. Zo wordt stap voor stap gewerkt aan het herstel van de vestingwerken. Zulke plekken worden erg mooi en krijgen een goed lopende (horeca)functie. Ook worden

bruggen over de stadsgracht bij werkzaamheden in een passende sfeer herbouwd, waardoor ook deze omgeving mooier wordt.

Lastig zijn soms de gemeentelijke procedures en de behoudende manier waarop in de ruimtelijke ordening wordt gewerkt. Maar het moet gaan om de mensen en hun wensen, niet om de procedures en wat ambtenaren hebben bedacht. De Omgevingswet geeft wat dat betreft meer kans op gewenste participatie en een flexibeler omgang met de regels.

Peter nodigt ons uit Groenlo te komen bekijken en zo te leren van hun werkwijze en resultaten. NEW neemt op zich te bezien of dit kan worden georganiseerd, in samenwerking met de ondernemersvereniging..

Informatie-uitwisseling binnen het Netwerk

Museum Casteelse Poort

Jelle Vervloet, voorzitter van het bestuur van de Stichting, vertelt dat het museum ontstond in 1973 na een actie van de Historische Vereniging om de sloopvergunning voor het gebouw dat nu museum is aan te vechten. Dat is gelukt, dus volgend jaar vieren we het 50 jarig bestaan. Het bestuur is hard bezig met de programmering.

Het museum gaat ook renoveren. De historische zaal wordt verplaatst naar de Groene Zaal en opnieuw ingericht. Er is een bidboek gemaakt om subsidie te verwerven.

Wageningen Monumentaal

Leo van den Berg van Wageningen Monumentaal meldt de vereniging zich met succes heeft ingezet voor het behoud van de woningen Julianastraat in oude stijl. Renoveren is duurder dan sloop, maar biedt kwaliteit en behoud van de huurders.

Historische Vereniging Oud Wageningen

Jola Gerritsen meldt dat Oud Wageningen op 26 april na afloop van de ledenvergadering het nieuwe boek over de Westberg zal presenteren.

Netwerk Erfgoed Wageningen

Dre van Marrewijk toont het laatste resultaat van het Netwerk: de *Vestingvisie op de Kaart*. Op de kaart van de binnenstad zijn alle wensen en verbeterpunten uit de Vestingvisie op een inzichtelijk wijze weergegeven. De kaart is aangeboden aan de coalitie-onderhandelaars, dus we hopen dat de gemeente met ons de schouders eronder gaat zetten.

Uit de zaal komt de wens om dit soort producten niet 'binnenskamers' te maken, maar met inbreng van en draagvlak bij de achterban van het netwerk. Dat is een goed signaal, waarmee het kernteam van NEW aan de slag gaat. Door de coronamaatregelen was het communiceren met de achterban niet altijd eenvoudig, maar dat moet vanaf nu zeker anders. Dit moeten we zeker met elkaar bespreken en verbeteren.

Dré meldt tot slot dat het Netwerk een periodiek erfgoedoverleg met de gemeente, met de portefeuillehouder Erfgoed en de medewerker monumenten en cultuurhistorie, voor elkaar heeft gekregen. Afhankelijk van de actualiteit en de agenda worden samenwerkingspartners als de Historische Vereniging Oud Wageningen, Wageningen Monumentaal of andere organisaties gevraagd punten in te brengen en aan het overleg deel te nemen.

Waarna de avond wordt afgesloten met een gezamenlijke borrel.